

HERKES İÇİN
**YATIRIM
FONLARI**

Doç. Dr. Aysel Gündoğdu

Herkes İçin
YATIRIM
FONLARI

Doç. Dr. AYSEL GÜNDOĞDU 1985 yılında doğdu. İlköğretim ve liseyi İzmir’de bitirdi. 2007 yılında Marmara Üniversitesi Sermaye Piyasası Bölümü’nde lisans eğitimini tamamladı. Öğrenciliği döneminde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası’nda staj yaptı. 2007-2010 yılları arasında finans sektöründe analist olarak çalıştı.

Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü Sermaye Piyasası ve Borsa Bölümü’nde yüksek lisans eğitimini (2010) tamamlayan Gündoğdu, aynı Enstitüden Bankacılık Anabilim Dalında doktor unvanını aldı. 2018 yılında finans alanında doçentliğini alan Gündoğdu, akademik çalışmalarının yanı sıra kurumsal şirketlere eğitim, seminer ve danışmanlık hizmeti vermektedir. Aysel Gündoğdu’nun bankacılık ve finans alanında yayımlanmış 22 kitabı, 100’ü aşkın ulusal ve uluslararası makale ve bildirileri mevcuttur.

- 🌐 www.finansoloji.com
- 🐦 twitter.com/dragundogdu
- 📺 youtube.com/c/finansokulu
- 📷 instagram.com/docdragundogdu
- 🌐 linkedin.com/in/ayselg

Doç. Dr. AYSEL GÜNDOĞDU

Herkes İçin
**YATIRIM
FONLARI**

Remzi Kitabevi

HERKES İÇİN YATIRIM FONLARI / Aysel Gündoğdu

© Remzi Kitabevi, 2024

Her hakkı saklıdır.

Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Yayına hazırlayan: Doğan Selçuk
Kapak ve iç tasarım: Ömer Erduran

ISBN 978-975-14-2205-7

BİRİNCİ BASIM: Ocak 2025

Kitabın basımı 2000 adet yapılmıştır.

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul
Sertifika no: 10705

Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090
www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı ve cilt: Seçil Ofset, 100. Yıl Mah. Matbaacılar Sitesi
4. Cad. No: 77 Bağcılar-İstanbul
Sertifika no: 44903 / Tel (212) 629 0615

İçindekiler

Önsöz, 9

Yatırım Fonları İle İlgili Genel Bilgiler, 11

Yatırım Fonu Nedir?	11
Yatırım Fonları Nasıl Ortaya Çıktı?.....	11
Yatırım Fonlarının Temel İlkeleri Nelerdir?.....	12
<i>Riskin Dağıtılması İlkesi</i>	13
<i>İnançlı Mülkiyet Esası İlkesi</i>	13
<i>Profesyonel Yönetim İlkesi</i>	14
<i>Menkul Kıymet Portföyünü İşletme İlkesi</i>	14
<i>Mal Varlığının Korunması İlkesi</i>	14
Yatırım Fonlarının Faydaları Nelerdir?	14
Yatırım Fonlarını Kimler Kurabilir?.....	15
Yatırım Fonlarını Kimler Yönetir?	15
Yatırım Fonları Nerelele Yatırım Yapabilir?.....	15
Yatırım Fonlarında Portföy Sınırlamaları Nelerdir?.....	16
Yatırım Fonlarında Risk-Beklenen Getiri İlişkisi Nasıl Kurulur?	17
Yatırım Fonlarının Maliyetleri.....	17
Yatırım Fonlarının Vergilendirilmesi.....	18
Yatırım Fonlarının Denetimi.....	19
Yatırım Fonları Sona Erebilir mi?.....	20
Yatırım Fonlarının Fiyatları Nasıl Belirlenir?	20

Yatırım Fonlarının Dünyadaki Durumu, 22

Yatırım Fonlarının Türk Sermaye Piyasasındaki Durumu, 25

Yatırım Fonlarının Uzun ve Kısa Vadede Getiri Analizi, 29

Yatırım Fonlarının Türlerine Göre Analizi, 32

Borçlanma Araçları Yatırım Fonları.....	32
Karma ve Değişken Yatırım Fonları	46
Fon Sepeti Yatırım Fonları.....	65
Hisse Yatırım Fonları	77
Katılım Yatırım Fonları.....	95
Kıymetli Madenler Yatırım Fonları.....	105
Para Piyasası Yatırım Fonları	110
Serbest Yatırım Fonları	118

Tefas'ta Fon İnceleme, 121

Kaynakça, 127

Grafikler

Grafik 1: Ülkelerin Yatırım Fonu Büyüklüklerinin GSYH İçindeki Payı (%)..	22
Grafik 2: Ülkelerin Yatırım Fonları Sayısı.....	23
Grafik 3: Ülkelere Göre Yatırım Fonlarının Dağılımı	23
Grafik 4: Yatırım Fonlarının Dünya Çapında Portföy Dağılımı	24
Grafik 5: Yatırım Fonları Yıllık İşlem Hacimleri (2015-2023).....	25
Grafik 6: Yatırım Fonlarının Türlerine Göre Sayıları (2023)	26
Grafik 7: 2023 yılı Yatırım Fonları Getirileri (1 Yıllık).....	29
Grafik 8: 2021-2023 arası 3 Yıllık Yatırım Fonlarının Getirileri (%)	30
Grafik 9: 2019-2023 arası Yatırım Fonları 5 Yıllık Getirileri (%)	30

Tablolar

Tablo 1: Yatırım Fonlarının Yıllık İşlem Hacim Dağılımları (2016-2023).....	26
Tablo 2: Kuruculara Göre Yatırım Fonlarının Portföy Değeri, Pazar Payı, Fon Adedi ve Yatırımcı Sayısı Bilgileri	27
Tablo 3: Borçlanma Araçları Yatırım Fonlarının Yaşı, Alış-Satış Valörü, Risk Değeri	34
Tablo 4: Borçlanma Araçları Yatırım Fonlarının Yatırımcı Sayısı, Stopaj Oranı, Büyüklüğü ve TEFAS'ta İşlem Görme Durumu	37
Tablo 5: Borçlanma Araçları Yatırım Fonlarının Yönetim Ücretleri.....	39
Tablo 6: Borçlanma Araçları Yatırım Fonlarının Çeşitli Vadelerdeki Getirileri ve Enflasyon Oranına Göre Durumu.....	41
Tablo 7: Borçlanma Araçları Yatırım Fonlarının Portföy Dağılımı.....	44
Tablo 8: Karma ve Değişken Yatırım Fonlarının Yaşı, Alış-Satış Valörü, Risk Değeri	47
Tablo 9: Karma ve Değişken Yatırım Fonlarının Yatırımcı Sayısı, Stopaj Oranı, Büyüklüğü ve TEFAS'ta İşlem Görme Durumu	51
Tablo 10: Karma ve Değişken Yatırım Fonlarının Yönetim Ücretleri	54
Tablo 11: Karma ve Değişken Yatırım Fonlarının Çeşitli Vadelerdeki Getirileri ve Enflasyon Oranına Göre Durumu.....	58
Tablo 12: Karma ve Değişken Yatırım Fonlarının Portföy Dağılımı.....	62
Tablo 13: Fon Sepeti Yatırım Fonlarının Yaşı, Alış-Satış Valörü, R isk Değeri	66
Tablo 14: Fon Sepeti Yatırım Fonlarının Yatırımcı Sayısı, Stopaj Oranı, Büyüklüğü ve TEFAS'ta İşlem Görme Durumu.....	68
Tablo 15: Fon Sepeti Yatırım Fonlarının Yönetim Ücretleri.....	71

Tablo 16: Fon Sepeti Yatırım Fonlarının Çeşitli Vadelerdeki Getirileri ve Enflasyon Oranına Göre Durumu	73
Tablo 17: Fon Sepeti Yatırım Fonlarının Portföy Dağılımı	75
Tablo 18: Hisse Yatırım Fonlarının Yaşı, Alış-Satış Valörü, Risk Değeri	77
Tablo 19: Hisse Yatırım Fonlarının Yatırımcı Sayısı, Stopaj Oranı, Büyüklüğü ve TEFAS'ta İşlem Görme Durumu.....	80
Tablo 20: Hisse Yatırım Fonlarının Yönetim Ücretleri	83
Tablo 21: Hisse Yatırım Fonlarının Çeşitli Vadelerdeki Getirileri ve Enflasyon Oranına Göre Durumu	86
Tablo 22: Hisse Yatırım Fonlarının Portföy Dağılımı.....	91
Tablo 23: Katılım Yatırım Fonlarının Yaşı, Alış-Satış Valörü, Risk Değeri	96
Tablo 24: Katılım Yatırım Fonlarının Yatırımcı Sayısı, Stopaj Oranı, Büyüklüğü ve TEFAS'ta İşlem Görme Durumu.....	98
Tablo 25: Katılım Yatırım Fonlarının Yönetim Ücretleri.....	100
Tablo 26: Katılım Yatırım Fonlarının Çeşitli Vadelerdeki Getirileri ve Enflasyon Oranına Göre Durumu	101
Tablo 27: Katılım Yatırım Fonlarının Portföy Dağılımı	103
Tablo 28: Kıymetli Maden Yatırım Fonlarının Yaşı, Alış-Satış Valörü, Risk Değeri	105
Tablo 29: Kıymetli Maden Yatırım Fonlarının Yatırımcı Sayısı, Stopaj Oranı, Büyüklüğü ve TEFAS'ta İşlem Görme Durumu	106
Tablo 30: Kıymetli Madenler Yatırım Fonlarının Yönetim Ücretleri	107
Tablo 31: Kıymetli Maden Yatırım Fonlarının Çeşitli Vadelerdeki Getirileri ve Enflasyon Oranına Göre Durumu.....	108
Tablo 32: Kıymetli Maden Yatırım Fonlarının Portföy Dağılımı.....	109
Tablo 33: Para Piyasası Yatırım Fonlarının Yaşı, Alış-Satış Valörü, Risk Değeri	110
Tablo 34: Para Piyasası Yatırım Fonlarının Yatırımcı Sayısı, Stopaj Oranı, Büyüklüğü ve TEFAS'ta İşlem Görme Durumu.....	112
Tablo 35: Para Piyasaları Yatırım Fonlarının Yönetim Ücretleri	113
Tablo 36: Para Piyasası Yatırım Fonlarının Çeşitli Vadelerdeki Getirileri ve Enflasyon Oranına Göre Durumu	115
Tablo 37: Para Piyasası Yatırım Fonlarının Portföy Dağılımı.....	116

Yasal Uyarı ve çekince

Kitabın yazarı Doç. Dr. Aysel Gündoğdu'nun bilgisi dışında kitapta basılan bütün metinler, resimler ve diğer bilgilerin hakları saklıdır. Burada yer alan hiçbir öğe ticari amaç için kopyalanamaz, kullanılamaz ve başka sitelerde yayınlanamaz. Aksine davrananlar hakkında ilgili mevzuat hükümleri kapsamında gerekli yasal işlemler yapılır. Yazar, bilgilerin güncel ve doğru olması için elinden gelen çabayı göstermekle birlikte bu bilgilerin doğru, yeterli ve eksiksiz olduğunu garanti etmemekte, bu bilgilerdeki eksiklik ve/veya hatalardan dolayı sorumluluk kabul etmediğini açıkça beyan etmektedir.

Burada yer alan yatırım bilgi, yorum ve tavsiyeleri yatırım danışmanlığı kapsamında değildir. Yatırım danışmanlığı hizmeti; aracı kurumlar, portföy yönetim şirketleri, mevduat kabul etmeyen bankalar ile müşteri arasında imzalanacak yatırım danışmanlığı sözleşmesi çerçevesinde sunulmaktadır. Burada yer alan yorum ve tavsiyeler, yorum ve tavsiyede bulunanların kişisel görüşlerine dayanmaktadır. Bu görüşler mali durumunuz ile risk ve getiri tercihlerinize uygun olmayabilir. Bu nedenle, sadece burada yer alan bilgilere dayanılarak yatırım kararı verilmesi beklentilerinize uygun sonuçlar doğurmayabilir.

Önsöz

Yatırım fonları ilk olarak menkul kıymet niteliğinde çıkarılmış bir yatırım aracıdır. Sonrasında bireysel emeklilik sisteminin gelişmesi ve borsalarda fonların işlem görmeye başlaması ile üç türde yatırım fonu oluşmuştur. Finansal piyasada yatırımcıların günlük dilinde menkul kıymet yatırım fonları denildiğinde normal (düz) yatırım fonu, bireysel emeklilik yatırım fonu denildiğinde BES fonu, borsa yatırım fonu denildiğinde ise borsada işlem gören fonlar kastedilmektedir. Elinizdeki kitapta bu üç türün ilki olan menkul kıymet yatırım fonları incelenmiştir.

Kitapta 8 farklı yatırım fon türü getirileri, riskleri, vergi durumu, portföy dağılımı, yönetim ücreti, valörü ve yatırımcı sayısı açısından tek tek incelenmiştir. Kitap yazılırken yatırım fonları hakkında hiçbir bilgisi olmayan yatırımcının, TEFAS platformunu kullanarak kendisine uygun yatırım fonlarını bulması amaçlanmıştır.

Kitapta sekiz farklı fon türü incelenirken her kısımda aynı kriterlere göre değerlendirme yapılmıştır. Bu nedenle farklı fon türlerinde aynı cümle kalıpları ile karşılaşacaksınız. Burada amaç okuyucunun ilgilendiği fon türünü incelerken aynı kriterleri göz önünde bulundurarak inceleme yapmasını sağlamaktır.

Finansal piyasalarda her gün yeni bir hayat başlar. Yeni gelişmeler fiyatları ve diğer faktörleri sürekli bir yerden bir yere sürükler. Basılı eserlerde bu güncelliği yakalamak imkânsız olduğundan kitaptaki verilerin eskidiğini düşünmemek gerekir. Kitabın amacı; yatırım fonlarını seçerken dikkat edilmesi gerekenleri öğretmektir. Bu amaç için kitap yazılırken piyasadaki güncel veriler kullanılmıştır. Kitabın baskı süreci zaman aldığından doğal olarak veriler eskimektedir. Bu doğrultuda kitabı bir fon veri tabanı gibi değil, fon seçmeyi öğrenme kılavuzu olarak değerlendirmek faydalı olur.

Güncel verilere ulaşmak için TEFAS veri tabanı kullanılabilir. Bakınız www.tefas.gov.tr

Yatırım Fonları İle İlgili Genel Bilgiler

YATIRIM FONU NEDİR?

Yatırım fonları, birikimlerin tasarruf sahiplerinden toplanarak fon yönetimi konusunda uzman olan fon kuruluşlarına verilmesi ile tasarrufların değerlendirildiği bir mekanizmadır. Yatırım fonları genellikle ne yapacağını bilmeyen bireysel yatırımcı için tasarlanmış, dünyada çok tutan ama ülkemizde pek bilinmeyen ve tercih edilmeyen bir yatırım aracıdır. Bu yatırım anlayışında bireysel yatırımcıların küçük birikimlerini bir havuzda toplayarak büyük miktarda yatırımlar gerçekleştirilir.

Yatırım fonları gibi farklı yatırım araçlarını içeren sermaye piyasası araçlarında risk, fon portföyünün yatırım yaptığı tüm enstrümanlarının risk karmasından oluşmaktadır. Bu nedenle, her yatırım fonunun riski kendine özgüdür. Bu nedenle, risk ile getiri ilişkisi göz önüne alındığında yatırım fonlarının getirileri de farklılık arz edecektir. Yatırım fonlarının yatırımcıya sağladığı en önemli faydalardan biri, katlanılabilen her risk seviyesinde fon çeşidi sunabilmesidir. Böylelikle, yatırımcı geniş bir risk-getiri çerçevesinde yatırımlarına yön verebilir.

Bireysel yatırımcının hem zaman hem de bilgi sorunu vardır. İş ekonomisi olmayan ve çalışan kişilerin sürekli piyasayı takip etmesi imkânsız. Takip etse de bir uzman gibi yorumlaması çok zor. Aslında yatırım fonları bu amaca hizmet etmek için kurulmuştur. Dünyada özellikle gelişmiş ülkelerde sevilen bir yatırım aracı olmasına rağmen ülkemizde gereken önemi görmemektedir.

Türkiye’de yatırım fonları ile ilgili tüm bilgilere Takasbank’ın kurduğu bilgi platformu olan TEFAS’tan ulaşabilirsiniz.

YATIRIM FONLARI NASIL ORTAYA ÇIKTI?

Dünyada yatırım fonlarının temeli, 19. yy’da Avrupa’da “Société Générale de Belgique” adı altında Belçika Kralı I. William tarafından atılmış-

tır. Daha sonra ise 1800'li yılların ortalarında İngiltere ve İskoçya'da yavaş yavaş ilerlemeye başlamış, İngiltere'de devlet demir yolları şirketlere kendi hisselerini ödünç verilmiştir. 1868'de, Londra'da "The Foreign and Colonial Government Trust" adında bir fon kurulmuştur. 1886 yılında Londra Borsası'nda 12 adet yatırım fonu işlem görmüştür. Amerika'da yatırım fonlarının gelişimi Avrupa'dan daha geç tarihlere denk gelmektedir. Geç başlamasına rağmen ABD'de finansal varlıklar içinde fonlar tasarruf kanalları için birincil bir araçtır. ABD'de ilk yatırım fonu Massachusetts Hospital Hayat Sigortası Şirketi'ne aittir. Bireysel yatırımcılara çeşitlendirilmiş bir portföy sunmak için kurulan ilk fonun temelleri ise 1889'da New York Stock Trust'da atılmıştır. (Seth; 2005)

Yatırım fonlarının büyüklüğü 1940 yılında sadece 450 milyon dolardı. 1949 yılında ise yatırım fonları henüz 2 milyar dolara ulaşmamışken bazı uzmanlar, yatırım fonlarının kendi büyüme zirvesini tamamladığını ifade etmişlerdir. 1973'te ise, yatırım fonlarının büyüklüğü 47 milyar dolara ulaştığında fon endüstrisinin ortadan kalkmasının muhtemel olduğu konusu bile tartışılmıştır. 1999 yılında ise ABD'de yatırım fonları artık ticari bankalardan sonra ikinci en büyük finansal kuruluş konumuna gelmiştir. 2000 yılında 6 trilyon dolara ulaşan fonlara dair "yatırım fonlarının sonu geldi, büyümesinin imkânı yok" gibi kesin cümleler kurulmuştur. (Fink; 2008)

Yatırım fonları, gelişmiş ülkelerde 1800'lü yıllarda ortaya çıkmış bir yatırım aracı olmasına karşın Türkiye'de ilk yatırım fonu 1987 yılında kurulmuştur. 24 Ocak kararları ile Türkiye'de yeni bir dönem başlamış ve serbestleşmeye dönük politikalar izlenmeye başlanmıştır. Bu kararların sonucu olarak da 1981 yılında Sermaye Piyasası Kanunu çıkarılmış, 1982 yılında Sermaye Piyasası Kurulu kurulmuş ve 1986 yılında ise İMKB faaliyete geçmiştir. Yatırım fonlarının kuruluşuna nihayet sıra geldiğinde 1987 yılında ilk menkul kıymet yatırım fonu (13.07.1987'de 10 milyar TL ile Türkiye İş Bankası A.Ş. B Tipi Likit Fon) faaliyete geçmiştir.

YATIRIM FONLARININ TEMEL İLKELERİ NELERDİR?

Yatırım fonlarını bireysel yatırımcının dostu yapan bazı ilkeler mevcut. Bunların başında riskin dağıtılması ve profesyonel yönetim ilkesi geli-

yor. Fonların sağlam bir hukuki zemine oturması için inançlı mülkiyet esasına göre yönetilmesi, mal varlığını koruma ve menkul kıymet portföyünü işletme ilkeleri ön plana çıkıyor. Bu beş ilkeyi açıklayalım:

Riskin Dağıtılması İlkesi

Bireylerin kısıtlı zaman ve bilgi ile yapamayacakları risk yönetimini yatırım fonları riskin dağıtılması ilkesi ile sağlayabilir. Fonlara yatırım yaparak birden fazla yatırım aracının portföyde bulunması ile piyasadaki aşırı düşüşler karşısında risk yönetimi etkin bir şekilde oluşturulabilir. Yatırımcıda bütün yumurtaları aynı sepete koyma, sepete zarar geldiğinde hepsi gitmesin anlayışı bireysel risk yönetiminde en temel ilkelere biridir. Bununla birlikte elinizde 10 yumurta varsa da bunların her birini birer sepete koyarsanız o zaman elinizde 10 sepet olur ve taşıyamazsınız. Her şeyde olduğu gibi finansal piyasalarda riski yönetirken de dengeyi bulmak gerekiyor.

Riskin dağıtılması ilkesi, özellikle bireysel yatırımcılar için oldukça önemlidir. Etkinliğin tam oluşmadığı sermaye piyasalarında bilginin eşit olmayan koşullarda kullanılması bireysel yatırımcının zarar etmesine neden olabilir. Bu nedenle, çok sayıda yatırım aracı bulunan yatırım fonları, bilgiye anında ulaşamayan ve anlık piyasa takibinden doğan zararlardan en az düzeyde etkilenmek isteyen yatırımcılar için ideal bir sermaye piyasası aracıdır. Yatırımcının risk tercihinine göre seçim sunan yatırım fonları, portföy çeşitlendirilmesi sayesinde piyasada oluşabilecek dalgalanmalardan korunmaya yardımcı olur.

İnançlı Mülkiyet Esası İlkesi

Yatırım fonu yönetiminde inançlı mülkiyet esası, fon mal varlığının kime ait olduğunu ortaya koymaktadır. Türkiye’de kurulan fonların hukuki zemini İngiltere’de benimsenen inançlı mülkiyet esasına göre kurulmuştur. ABD’de yatırım fonlarının tüzel kişiliği varken bizde fonlar sözleşmeye dayanmaktadır.

İnançlı mülkiyet esasında fon varlıklarına, inançlı olarak fon yöneticisi sahiptir. Tasarruf sahipleri, birikimlerini katılma belgesi karşılığında inançlı yöneticinin mülkiyetine verirler. Bu inanç, fon sözleşmesi ile sağlanır. Yönetici, sözleşme çerçevesinde katılma belgeleri karşılığında aldığı paraların sahibi olur, ancak bu paraları sözleşme çerçevesinde kullanmak zorundadır. (Algüner; 2006)

Profesyonel Yönetim İlkesi

Finans piyasalarında verimli yatırım yapabilmek için teknik bilgi ve tecrübe sahibi uzmanların yönettiği kurumsal yatırımcılardan olan yatırım fonlarının küçük yatırımcıya sağladığı en önemli özelliklerden biri de fonların profesyonel yönetimidir. Bireysel yatırımcıların piyasayı düzenli olarak takip etmeleri ve meydana gelen gelişmelerin finansal araçlara ne şekilde yansıtacağı tahminini yapması ve buna göre yatırım yapması zordur. Bu bağlamda yatırım fonları gibi kurumsal yatırımcılar devreye girmekte ve tasarruf sahiplerinden toplanan tutarların uzman kişiler tarafından yönetilmesi sağlanmaktadır. Özellikle spekülasyon ve manipülasyon hareketlerinin oldukça sık rastlandığı ülkemiz sermaye piyasasında uzman yönetime gelişmiş ülkelere nazaran daha fazla ihtiyaç vardır.

Menkul Kıymet Portföyünü İşletme İlkesi

Yatırım fonları, yatırım yapmalarına izin verilen varlıklardan oluşan portföyü işletmek dışında herhangi bir işle uğraşamazlar. Portföy sınırlamaları çerçevesinde nakit ve kıymetli madenlere de yatırım yapılabilir. Bu fonlar, temel amaçları menkul kıymet alıp satmak ve alım satımlar arasında oluşan olumlu fark ile bu menkul kıymetlerin kâr payları ve faizlerinden gelir sağlamak olan kuruluşlardır.

Mal Varlığının Korunması İlkesi

Yatırım fonunun mal varlığı, kurucunun Kanun'dan, Tebliğ'den ve fon içtüzüğünden doğan yükümlülüklerini yerine getirmesi ve sorumluluğunu karşılaması dışında hiçbir amaçla kullanılamaz. Fon mal varlığı rehnedilemez, teminat gösterilemez ve üçüncü şahıslar tarafından haczedilemez.

Fonun varlıklarının, kurucusunun mal varlığından ayrı tutulmasındaki amaç; fon mal varlığının korunması, fonun yatırım fonu amaçlarının ötesinde kullanılmaması, kişisel çıkarlara ve özel amaçlara hizmet etmek üzere kullanılmamasını sağlamaktır. (Günal; 1997)

YATIRIM FONLARININ FAYDALARI NELERDİR?

- Tasarruflar, profesyonel ve güvenilir yöneticiler tarafından yönetilmektedir.

- Farklı risk ve özellikteki yatırım araçlarının fona dahil edilmesiyle çeşitlendirme yapılarak riskin en aza indirilmesi hedeflenir.
- Bireysel yatırımcıya küçük tasarruflarla katılma imkânı kısıtlı olan yatırımlara dahil olma imkânı sağlar.
- Menkul kıymet yatırım fonları türüne yatırım yapanlar, dilediğinde ek bir kesinti olmadan fonları satıp nakde çevirebilirler.

YATIRIM FONLARINI KİMLER KURABİLİR?

Yatırım fonlarını “*portföy yönetim şirketleri*” kurabilirler. Portföy yönetim şirketleri fonu kurduktan sonra yönetim, temsil ve saklanmasından sorumludur. Fonun kurucusu olan portföy yönetim şirketi; mevzuat ve fon izahnamesinde belirtilen sınırlar içinde kalmak üzere fon portföyünü dilediği gibi oluşturabilmekte ve daha sonra değiştirebilmektedir.

YATIRIM FONLARINI KİMLER YÖNETİR?

Yatırım fonlarının yöneticisi, Sermaye Piyasası Kurulu’ndan portföy yöneticiliği yetki belgesi almış portföy yönetim şirketleridir. Yatırım fonlarının kurucusu ile fonu yönetecek olan portföy yönetim şirketi arasında sözleşme imzalanır.

Fon portföyünün yönetilmesi amacıyla portföy yönetim hizmeti ücreti alınır. Portföy yönetim sözleşmesinde yönetici kuruluşun ve fon kurucusunun unvanı, sözleşme süresi, yöneticinin alacağı ücretin tutarı ve ödeme koşulları, portföy yönetim ilkeleri gibi bilgiler yer alır. Portföy yönetim şirketi, yatırım fonların inanca bağlı mülkiyet esasına göre yönetilmesini sağlar. Diğer taraftan, yatırım fonları tebliğindeki fon portföyünde yer alabilecek yatırım araçlarına yatırım yapılır ve portföy sınırlamaları dikkate alınır.

YATIRIM FONLARI NERELERE YATIRIM YAPABİLİR?

Yatırım fonlarında ortaklık hakkı sağlayan hisse senetleri, alacak hakkı sağlayan borçlanma araçları, kıymetli madenler, türev araçlar, faiz içeren ve içermeyen çeşitli yatırım araçları gibi geniş bir yatırım çeşitliliği bulunmaktadır. Yatırım fonlarının yatırım yapabileceği araçlar şunlardır:

- Özelleştirme kapsamına alınanlar dahil Türkiye’de kurulan ihraççılara ait paylar, özel sektör ve kamu borçlanma araçları,
- Yabancı özel sektör ve kamu borçlanma araçları,
- 12 aydan uzun vadeli olmamak üzere vadeli mevduat, katılma hesabı ve mevduat sertifikaları,
- Borsada işlem görmeleri kaydıyla; altın ve diğer kıymetli madenler ile bu madenlere dayalı olarak ihraç edilen sermaye piyasası araçları,
- Fon katılma payları,
- Repo ve ters repo işlemleri,
- Kira sertifikaları,
- Gayrimenkul sertifikaları,
- Varantlar ve sertifikalar,
- Takasbank para piyasası işlemleri,
- Türev araç işlemlerinin nakit teminatları ve primleri,
- Özel tasarlanmış yabancı yatırım araçları ve ikraz iştirak senetleri.

YATIRIM FONLARINDA PORTFÖY SINIRLAMALARI NELERDİR?

Yatırım fonlarının portföyü yönetilirken hukuki açıdan bazı sınırlamalar söz konusudur. Bu sınırlamaların sebebi yatırımcının korunması amacıyla riskin dağıtılmasıdır, bazıları şunlardır;

- Fonun % 10’undan fazlası bir ihraççının yatırım aracına ayrılamaz. (Örneğin bir hisse fonunda BİM hissesine % 10’dan fazla yatırım yapılamaz.)
- Fon toplam değerinin % 5’inden fazla yatırım yapılan ihraççıların para ve sermaye piyasası araçlarının toplam değeri fon toplam değerinin % 40’ını aşamaz. (Örneğin; FORD, BİM, MİGROS, ŞİŞE CAM hisselerine % 5’ten fazla pay ayıran bir fonda % 5’i aşan bu yatırım araçlarının toplamı % 40’ı aşamaz.)
- Fon toplam değerinin % 20’sinden fazlası aynı grubun para ve sermaye piyasası araçlarına yatırılmaz.
- Fon portföyüne bir ihraççının borçlanma araçlarının tedavülde olan ihraç miktarının % 10’undan fazlası dahil edilemez. (Örneğin; Koç Holding Özel Sektör Tahviline % 10’dan fazla pay ayrılamaz.)

- TCMB, Hazine ve Maliye Bakanlığı, ipotek finansmanı kuruluşları ve Türkiye Varlık Fonu tarafından ihraç edilen para ve sermaye piyasası araçları için tek bir varlığa yapılan yatırım, fon toplam değerinin % 35'ini aşamaz.

YATIRIM FONLARINDA RİSK-BEKLENEN GETİRİ İLİŞKİSİ NASIL KURULUR?

Risk, kaybetme olasılığı olan durumları ifade eder. Beklenen getiri ise yatırımın yapıldığı gelecek dönemde yatırımcının kazanmayı istediği ve piyasa şartlarına göre hesaplanabilen getiridir. Örneğin bir hisse senedine yatırım yaptığınızı düşünün. Hisse senedinin fiyatının düşme olasılığı riski, hisse senedinden beklediğiniz getiri oranı ise beklenen getiriyi ifade eder.

Risk ile beklenen getiri arasında pozitif ilişki vardır. Çok riskli bir finansal varlığa yatırım yaptıysanız bu riske katlanma oranınız doğrultusunda beklediğiniz getiri de o kadar yüksek olur. Aslında bir anlamda beklediğiniz getiri yüksek olduğu için yüksek riske razı olmuşsunuzdur. Böyle bir yatırımda risk yüksek olacağından kazanma olasılığınız ne kadar yüksekse kaybetme olasılığınız da bir o kadar yüksektir.

Yatırımcılar, finansal piyasalarda kendilerine uygun yatırım araçlarını seçerken birtakım risklere katlanmak zorundadırlar. Elde etmek istedikleri getiri yükseldikçe katlanmaları gereken riskler de artmaktadır. Buna karşın yatırımcı riskten kaçır ancak yüksek getiri bekler. İşte bu tezatlık içinde en önemli konu risk ile beklenen getiri arasında 'denge' sağlamaktır.

YATIRIM FONLARININ MALİYETLERİ

Yatırım fonlarının iki tür maliyet kalemi vardır. Bunlar; alım satım nedeniyle yatırımcılardan kesilen komisyonlar ve fonun işletilmesi sırasında fon varlığından yapılan harcamalardır. Fonlar, komisyon uygulamak zorunda değildirler. Eğer uygulamak isterlerse bu durumu fon içtüzük ve izahnamesinde belirtmeleri gerekmektedir.

Fonun gider oranı ne kadar yüksekse, getiri üzerindeki olumsuz etkisi de o kadar fazla olmaktadır. Bu nedenle farklı fonlar karşılaştırılırken gider oranları da dikkate alınması gereken önemli bir faktördür. Ya-

tırım fonlarının varlıklarından karşılayabileceği harcamalar şunlardır: (SPK, 2023)

- **Fon Yönetim Ücreti:** Fonun yönetimi karşılığında ödenen ücrettir. Fon yönetim ücreti her gün için fon toplam değerinin belirli bir oranı olarak hesaplanmaktadır. Fon yönetim ücreti oranına fon izahnamelerinde yer verilmektedir.
- **Kurul Ücreti:** Takvim yılı esas alınarak, her üç aylık dönemin son işgütünde, o günkü fon toplam değerine SPK tarafından belirlenen oran (mevcut durumda yüz binde 5) uygulanarak Kurul ücreti ödenir.
- **Tescil ve İlan Giderleri:** Fonların ticaret siciline tescil edilen belgelerin masrafları fon varlıklarından karşılanabilmektedir. Ancak fonların reklam amaçlı ilanlarını fon kurucuları karşılamak zorundadır.
- **Bağımsız Denetim Ücreti:** Fonların yıllık dönemler itibarıyla hazırladıkları finansal tablolar ilgili hesap döneminin son günü itibarıyla hazırlanan portföy raporları ile bağımsız denetimden geçmekte olup, bu kuruluşlara ödenen ücretler fon varlıklarından karşılanmaktadır.
- **Saklama Ücreti:** Fonların varlıklarının saklanması karşılığında saklayıcı kuruluşlara ödedikleri ücretlerdir.
- **Fonun Yükümlüsü Olduğu Vergiler:** Fonlar yükümlüsü oldukları vergileri de yine fon varlıklarından karşılayarak ödemektedirler.
- **Diğer Giderler:** Yatırım fonlarının yaptıkları menkul kıymet alım satımları nedeniyle yatırım kuruluşlarına ödedikleri komisyonlar da fon varlıklarından karşılanmaktadır. Varlıkların nakde çevrilmesi ve transferinde ödenen her türlü vergi ve resimler, alınan kredilerin faizi, portföye alımlarda ve portföyden satımlarda ödenen kurtajlar ve karşılaştırma ölçütü giderleri fon varlıklarından karşılanarak ödenmektedir.

YATIRIM FONLARININ VERGİLENDİRİLMESİ

1 Ekim 2006 tarihinden itibaren yürürlüğe konulan Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67. maddesine göre menkul kıymet yatırım fonlarına ilişkin portföy değer artışı üzerinden günlük olarak alınan stopaj oranı

Yatırım fonları finansal portföy için çeşitlendirmeyi en iyi sağlayan yatırım türüdür. Tecrübeli portföy yöneticileri tarafından yönetilen fonlar, istediğiniz her risk ve getiri seviyesinde seçim yapabileceğiniz renkli bir yatırım dünyası sunar. Bu renklerden hangilerinin size göre olduğunu anlamak için taşıdıkları özellikleri bilmek gerekir. Ancak herkesin bu bilgilere ulaşmak için yeterli zamanı ve enerjisi de olmayabilir.

İşte bu kitap, yatırım fonlarını seçerken nelere dikkat etmek gerektiğini pratik bir şekilde gösteriyor.

Doç. Dr. Aysel Gündoğdu'dan

HERKESE GÖRE FİNANS

Bu kitap, finans alanında karşımıza çıkan, akla takılan soruları herkesin anlayabileceği bir tarzda açıklıyor.

www.remzi.com.tr

ISBN 978-975-14-2205-7

9 789751 422057

KDV'den muaftr